

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОЗДОРОВЧОГО СЕРЕДОВИЩА В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

У статті опубліковані розробка та впровадження програми формування здоров'язберігального середовища в процесі професійної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я. Програма формування здоров'язберігального середовища для майбутніх учителів основ здоров'я є алгоритмом дій, що забезпечують необхідні умови для збереження і зміцнення здоров'я студентів у процесі навчання, усвідомлення ціннісно-моральних орієнтирів, що сприяють власному здоров'ю і здоров'ю їх майбутніх учнів.

Ключові слова: навчальний модуль, кредитно-модульна система, основи здоров'я, оздоровче навчання, оздоровче виховання, учитель початкової школи, практичний психолог, програмні педагогічні засоби, мультимедійний супровід.

Сучасна соціоекологічна криза, що супроводжується катастрофічним погіршенням якості життєвого середовища і відповідно до цього зниженням рівня здоров'я населення. У зв'язку з цим медичні аспекти гармонізації взаємодії суспільства та природи набувають особливої ваги. Високий рівень здоров'я населення стає основним показником оптимізованої соціоекосистеми, а параметри навколишнього середовища, що забезпечують цей рівень, - визначальними критеріями при оптимізації соціоекосистем.

Сьогодні в нашому середовищі найвагомішими фактором впливу на індивідуальне здоров'я є соціальний і економічний розвиток суспільства, самореалізація людини в ньому, соціально-гігієнічні умови праці та відпочинку, повноцінне соціокультурне довкілля. Розвиватись інтегруючися в розвиток суспільства, адаптуватись до складних умов соціуму людині покликано допомагати освіта і виховання, що формують її свідомість.

Рівень валеологічної освіти і культури є визначальною складовою у формуванні ноосферної свідомості людини і суспільства, оскільки це рівень відповідальності за власне здоров'я і здоров'я довколишніх. У сучасному світі на рівень здоров'я людини впливають чинники довкілля, як природного так і соціального, але найбільш впливовим є сама людина.

Навчання у ЗОНЗ та ВНЗ для учнів і студентів – це, перш за все праця, яка повинна позитивно впливати на їхній фізичний та інтелектуальний розвиток, отже не зашкодити здоров'ю.

Удосконалення валеологічної спрямованості навчально-виховного процесу вищого навчального закладу при підготовці майбутніх учителів основ здоров'я початкової школи та практичних психологів сприятимуть не тільки зміцненню і збереженню їх власного здоров'я, а й вирішенню завдань створення здоров'язберігального освітнього середовища для молодших школярів у процесі їх майбутньої педагогічної діяльності.

Оптимальний рівень медичної та валеологічної підготовки сучасного вчителя є обов'язковим елементом його професійної компетентності, оскільки вчитель повинен уміти раціонально організувати та проводити профілактичну оздоровчо-просвітницьку роботу в ЗОНЗ.

У царині національної педагогіки нашого часу здоров'язберігача педагогіка, як складова набуває особливого значення.

Формування професійної компетентності майбутніх педагогів повинно базуватися на новому світогляді, високому рівні загальнонаукової і предметної готовності, розвинутому духовно-ціннісному потенціалі, свідомому ставленні до здоров'я людини як суспільної цінності. Саме така модель формування особистості сучасного педагога дає можливість реалізувати гуманно-особистісний підхід до учнів. Процес професійної підготовки сучасного педагога потребує: поряд з навчанням володіти всіма сучасними інноваційними технічними засобами, упровадження сучасних оздоровчих технологій у навчальний процес, забезпечення дотримання гігієнічних вимог до організації навчально-виховного процесу, гігієнічних вимог до навчальних приміщень, обладнання та устаткування [1, с.6-7;2].

У зв'язку з цим актуальною є проблема відповідності розумових навантажень і фізіологічних можливостей студентів, а також відповідної рухової активності. Оптимальним рішенням цієї проблеми є валеологізація освітнього простору, створення психолого-педагогічних умов, сприятливих формуванню стійких мотивацій до здорового способу життя, відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я школярів, формуванні в системі освіти культури здоров'я педагогічних працівників. Сучасний педагог повинен володіти необхідними знаннями про фізичну, психічну духовну та соціальну складові здоров'я людини, методами саморегуляції та самовідновлення гармонічного розвитку для того щоб зробити педагогічний процес здоров'язберігальним та здоров'язберігальним.

У цілому, педагог нового типу повинен бути високодуховною особистістю, висококваліфікованим фахівцем з сучасним світоглядом, знаннями про здоров'я людини, його гармонійний розвиток, збереження, саморегуляцію та відтворення.

Аналіз науково-педагогічної літератури, присвяченій удосконаленню змісту підготовки майбутніх вчителів основ здоров'я, створенню оздоровчого середовища навчального закладу (Л. Ващенко, М. Гончаренко, М. Гриньова, Ю. Мечетний, В. Ефімова, Л. Животовська, Л. Коваль, С.Страшко, В.Шахненко) свідчить, що в теорії педагогіки питанням підготовки вчителів основ здоров'я до майбутньої професійної діяльності, започаткуванню і розвитку здоров'язберігального середовища приділяється недостатня увага [3, 4, 5].

Метою нашого дослідження є формування здоров'язберігального середовища, сприятливого для становлення особистості вчителя, який матиме оптимальний фаховий рівень, необхідний для збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління.

З метою вирішення оздоровчих завдань навчання та виховання у початковій школі, для майбутніх учителів початкової школи та практичних психологів - студентів факультету початкової освіти та практичної психології Бердянського державного педагогічного університету, нами розроблено та впроваджено програму формування здоров'язберігального середовища в процесі їхньої професійної підготовки. Програма поетапного формування здоров'язберігального середовища для майбутніх учителів основ здоров'я є певною мірою алгоритмом дій, що забезпечують необхідні умови для збереження і зміцнення здоров'я студентів у процесі навчання, усвідомлення ціннісно-моральних орієнтирів, що сприяють власному здоров'ю і здоров'ю їх майбутніх учнів (рис.1).

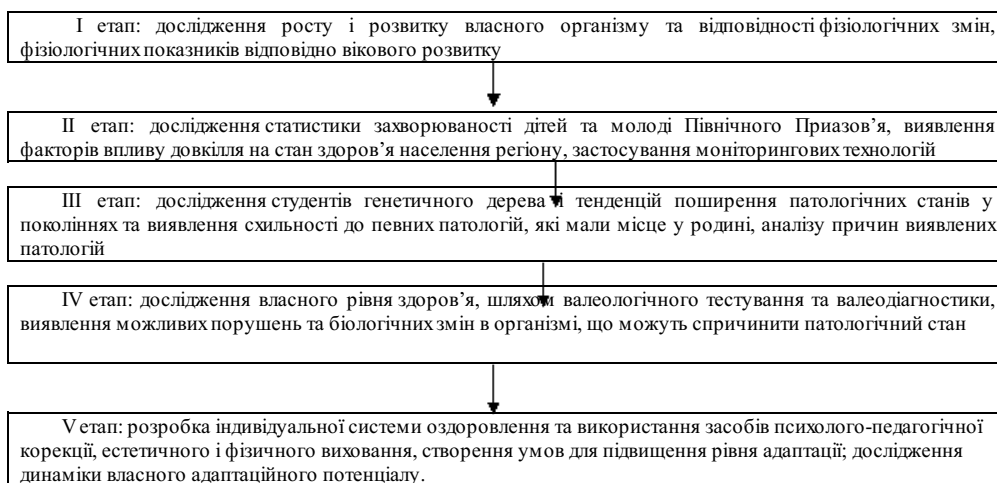

Рис. 1. Етапи формування здоров'язберігального середовища для майбутніх учителів основ здоров'я

Першим етапом цієї програми стали дослідження росту і розвитку власного організму та відповідності фізіологічних змін, фізіологічних показників відповідно до вікового розвитку. Під час педагогічної практики на базі ЗОШ №11 та №16 валеологічного спрямування м. Бердянська студенти проводили дослідження росту і розвитку молодших школярів відповідно до вікових антропометричних, соматометричних, стоматоскопічних та фізіологічних показників

вікового розвитку, що відповідає нормі, виявляли порушення, вели моніторинг за допомогою програмного забезпечення "Школяр".

Другим етапом є дослідження статистики захворюваності дітей та молоді Північного Приазов'я, виявлення факторів впливу довкілля на стан здоров'я населення регіону, застосування моніторингових технологій [6].

Третім етапом є власні дослідження студентів генетичного дерева і тенденцій поширення патологічних станів у поколіннях та виявлення схильності до певних патологій, які мали місце в родині, аналізу причин виявлених патологій у процесі виконання індивідуальних творчих завдань навчальних модулів медико-біологічного спрямування.

Наступним четвертим етапом - дослідження власного рівня здоров'я, шляхом валеологічного тестування та валеодіагностики, виявлення можливих порушень та біологічних змін в організмі, що можуть спричинити патологічний стан, порівняння і зіставлення фізіологічних, функціональних показників, що характеризують межові з патологією стани.

Завершальним – п'ятим етапом - розробка індивідуальної системи оздоровлення та використання засобів психолого-педагогічної корекції, естетичного і фізичного виховання, створення умов для підвищення рівня адаптації, дослідження динаміки власного адаптаційного потенціалу.

Етапи формування оздоровчого середовища ґрунтуються на власних дослідженнях студентів, психології творчості в процесі навчання, за принципом: " Я пізнаю - я створюю".

Перспективами подальшого розвитку є розробка та впровадження програмних педагогічних засобів мультимедійного супроводу оздоровчого навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, що сприятиме досягненню якісно нового рівня формування соціокультурного середовища, а також перспективним є створення регіонального центру здоров'я для студентської молоді Регіону Північного Приазов'я.

Висновки. Розробка й упровадження програми формування оздоровчого середовища у ЗОНЗ та ВНЗ сприяють удосконаленню педагогічних умов підготовки майбутніх учителів основ здоров'я та практичних психологів, вирішенню оздоровчих завдань навчання та виховання в початковій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Воскобойнікова Г.Л.* Валеологічна освіта, культура, виховання, як складові якості життя, формуючі здоров'язбережливе соціокультурне середовище для дітей та молоді Північного Приазов'я / Г.Л. Воскобойнікова // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Здорове довкілля-здорова нація". – Бердянськ, 2010. – С.6-7.

2. *Воскобойнікова Г.Л.* Вікова фізіологія, шкільна гігієна і валеологія: навчально-методичний посібник / Воскобойнікова Г.Л., Головка О.Ф., Соколенко Л.С. [за ред. П.Д. Плахтія]. – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2010. – 148 с.

3. *Ефимова В.М.* Физиологические основы здоровьесберегающей педагогики / В.М.Ефимова : [учебное пособие]. – Симферополь: Антикава, 2009. – 120 с.

4. *Животовська Л.А.* Обґрунтування змісту освіти і навчання бакалавра з валеології / Животовська Л.А., Страшко С.В. // Матеріали II Міжн. наук.-прак. конф. "Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку" – ХНУ, 2004. – С.14-18.

5. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей і молоді / Основи здоров'я: Книга для вчителя / Л.С. Ващенко, Т.Є. Бойченко. – К.: Генеза, 2005. – 240 с.

6. Моніторинг здоров'я учнів ЗНЗ. Методичний посібник / [за ред. В.І. Шахненка]. – Дрогобич, 2008. – 24 с.

Подано до редакції 06.09.2010